

Täysistunto

Torstai 28.10.2021 klo 18.10—19.11

3. Hallituksen esitys eduskunnalle vakaussmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 100/2021 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 27/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 27/2021 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Yleiskeskustelu. — Esittely, edustaja Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.29 **Sanni Grahn-Laasonen kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnan kokousaikataulujen elettyä kiidin paikalle melkoista vauhtia esittelemään talousvaliokunnan mietinnön hallituksen esitykseen 100/2021.

Tässä valiokunnan perustelut:

Sopimus liittyy EU:n pankkiunionin yhteisen kriisinratkaisurahaston Euroopan vakaussmekanismiin yhteyteen perustettavan yhteisen varausjärjestelyn varhaiseen käyttöönottoon. Sopimuksella luodaan nykyisin täysin kansallisille ylimääräisille vakaussmaksuille vastaavanlainen vaiheittaisen yhdistämisen polku aina täyteen yhdistämiseen saakka kuin rahastoon etukäteen kerättäville varoille, jotka nykyisin voimassa olevan sopimuksen mukaisesti ovat täysin yhdistyneitä siirtymäkauden päätteeksi. Lisäksi väliaikaisiin siirtoihin rahasto-osuuksien välillä tehdään edellisestä muutoksesta johtuva muutos.

Sopimuksella muutetaan vakaussmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehtyä sopimusta. Kysymys on maksuvelvollisina olevien luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten eikä sopijaosapuolina olevien jäsenvaltioiden yhteisvastuusta ja tämän yhteisvastuun aikaistamisesta.

Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan siihen, että eräiden sopimuksen määräysten voidaan katsoa liittyvän epäsuorasti eduskunnan budjettivaltaan, sillä ne koskevat ylimääräisten, jälkikäteen suoritettavien vakaussmaksujen siirtämistä yhteiseen kriisinratkaisurahastoon sekä niiden käyttämistä.

Veroluonteiset SRM-asetuksen mukaiset ylimääräiset vakaussmaksut kerätään luottolaitoksilta ja sijoituspalveluyrityksiltä, ja mikäli ne eivät olisi välittömästi saatavilla, kriisinratkaisuneuvosto voi viime kädessä turvautua Euroopan vakaussmekanismiin perustettavaan yhteiseen varautumisjärjestelyyn. Varautumisjärjestelyn kautta voi joissain tilanteissa syntyä Euroopan vakaussmekanismille tappioita. Suomen enimmäistappio on kuitenkin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2021 vp

rajattu EVM:n pääomarakenteen vaadittaessa maksettavaan pääomaosuuteen, joka Suomen osalta on enintään 11,14 miljardia euroa ja jonka Suomi on sitoutunut EVM:n jäsenenä maksamaan mahdollisen pääomakutsun tapauksessa.

Perustuslakivaliokunnan mukaan eduskunnan perustuslain 96 ja 97 §:ien mukaiset tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet on turvattava asianmukaisesti. Nyt hyväksyttäväksi ehdotettava sopimusmuutosta valmisteltaessa asiaa on käsitelty eduskunnassa useaan kertaan EU-asiana.

Nyt muutettava SRF-sopimus on hyväksytty eduskunnassa perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella yksinkertaisella enemmistöllä. Hyväksymisen katsottiin edellyttävän eduskunnan suostumusta, koska sopimuksessa on lainsäädännön alaan kuuluvia ja eduskunnan budjettivaltaan vaikuttavia määräyksiä. Myös nyt ehdotettava sopimus edellyttää eduskunnan suostumusta.

Hallituksen esityksessä hyväksyttäväksi ehdotettu sopimus on kansainvälinen sopimus, jonka hyväksymisessä noudatetaan perustuslain 94 §:ssä säädettyä menettelyä ja jonka voimaan saattamisessa sovelletaan perustuslain 95 §:ssä säädettyä menettelyä. Arvion kohteena on esitys valmiin sopimuksen hyväksymisestä ja voimaan saattamisesta. Arviointitilanne perustuslakivaliokunnassa poikkeaa siten perustuslain 96 ja 97 §:ien mukaisesta menettelystä.

Perustuslain 94 §:n mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Kansainvälisen velvoitteen hyväksymisestä päätetään äänten enemmistöllä. Jos ehdotus velvoitteen hyväksymisestä koskee perustuslakia tai valtakunnan alueen muuttamista taikka Suomen täysivaltaisuuden kannalta merkittävää toimivallan siirtoa Euroopan unionille, kansainväliselle järjestölle tai kansainväliselle toimielimelle, se on kuitenkin hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Perustuslakivaliokunnan mukaan eduskunta antaa nimenomaisella päätöksellä suostumuksen myös sellaisten sopimusmääräyksiä koskevien varaumien, selitysten ja julistusten antamiseen, jotka vaikuttavat Suomen kansainvälisten velvoitteiden sisältöön tai laajuuteen itse sopimukseen verrattuna.

Perustuslain 95 §:n mukaan valtiosopimuksen ja muun kansainvälisen velvoitteen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan lailla. Lakiehdotus kansainvälisen velvoitteen voimaan saattamisesta käsitellään tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Jos ehdotus kuitenkin koskee perustuslakia tai valtakunnan alueen muuttamista taikka Suomen täysivaltaisuuden kannalta merkittävää toimivallan siirtoa Euroopan unionille, kansainväliselle järjestölle tai kansainväliselle toimielimelle, eduskunnan on se hyväksyttävä sitä lepäämään jättämättä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että Suomen budjettisuvereniteettia suojataan mahdollisimman tehokkaasti. Valiokunnan mukaan Euroopan rahoitusvakauden turvaamiseen liittyviä Suomen taloudellisia vastuuta tulee valtiosääntöoikeudellisissa arvioinneissa tarkastella kokonaisuutena niistä aiheutuvan eduskunnan budjettivallan rajoituksen selvittämiseksi. Tähän liittyy myös kysymys siitä, voidaanko vastuilla vaarantaa Suomen valtion mahdollisuudet vastata niistä velvoitteistaan, jotka sillä Suomen perustuslain mukaan ovat.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2021 vp

Arvioitaessa Suomen kokonaisvastuiden merkitystä tältä kannalta on keskeistä vastuiden absoluuttisen summan lisäksi riskin toteutumisen todennäköisyys. Kokonaisvastuiden määrän lisäksi eduskunnan budjettivallan rajoittamista koskevaan arviointiin vaikuttaa se, millä tavalla eduskunta voi vaikuttaa Suomen vastuiden lisääntymiseen. Valiokunnan mukaan myös riittävä sijoittajan vastuu on Suomen valtion vastuuaseman kannalta tärkeää.

Perustuslakivaliokunnan mukaan keskeistä perustuslain kannalta on ollut, etteivät ehdotetut muutokset saa lisätä Suomen rahoitusvastuuta EVM-sopimuksen enimmäismääristä. EVM:n kokonaisvastuiden kasvattamisen on edellytettävä jatkossakin Suomen suostumusta ja eduskunnan myötävaikutusta.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen vaikutusarvioinnissa tuodaan esille, että vaikutuksiin ja siten niiden arviointiin vaikuttaa olennaisesti se, keiden sopijaosapuolten rahoitusosuuksiin mahdollinen kriisinratkaisu kohdistuisi. Perustuslakivaliokunnan mukaan sopimusta laadittaessa on julkisen vallan taloudellista riskiä vähentävän sijoittajavastuun ohella ollut oleellista se, että pankit vähentävät ja yhdenmukaistavat riskitasojaan yhteisen pankkiunionin edellyttämälle tasolle.

Esityksen vaikutusarvioinnissa ei kuitenkaan tarkastella sitä, onko sopimusmuutoksella välillisiä vaikutuksia kriisinratkaisun rahoituksen viimekätiseen kansalliseen turvaamiseen. Esityksessä ei myöskään ole koottua arviota siitä, mikä pankkien riskien vähenemisen tilanne on EU:n ja Suomen näkökulmasta.

Valiokunta on toisaalta kiinnittänyt huomiota siihen, että sopimuksen 5 artiklan mukaan keskeisenä soveltamisedellytyksenä on sopimuspuolten päätös riskien vähenemisen riittävästä edistyksestä. Vastuu on edellä sanotun mukaisesti rajattu EVM:n pääomarakenteen vaadittaessa maksettavaan pääomaosuuteen. Valiokunnan mielestä hallituksen esityksessä selostettu viimesijainen ja epäsuora budjettivaikutus ei siten lisää vastuun toteutumisriskiä sillä tavoin, että sillä olisi valtiosääntöistä merkitystä budjettisuvereniteetin kannalta.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin valtioneuvoston huomiota siihen laajempaan oikeudelliseen ja taloudelliseen kokonaisuuteen, johon nyt käsiteltävä sopimuksen muutos liittyy. Valiokunnan mielestä erityistä huomiota on syytä kiinnittää yleiseen Suomen taloudellisten riskien kasvuun EU-kontekstissa.

Nämä olivat siis perustuslakivaliokunnan huomioesitykset tästä esityksestä. Pidin tärkeänä tuoda ne esiin, koska tähän tosiaan liittyy perustuslaillisia painavia näkökulmia.

Sitten talousvaliokunnan osalta haluaisin lisäksi tuoda esiin, että tässä mietinnössämme toteamme ensinnäkin sen, että eurooppalainen pankkiunioni luotiin varmistamaan, että alueen pankit olisivat vahvempia ja paremmin valvottuja. Harmonisoidun sääntelyn, yhteisen valvonnan ja kriisitilanteissa vastuuta jakavan mekanismin on katsottu voivan luoda Eurooppaan talouden syklejä kestäväen pääomamarkkinan tehokkaammin kuin mihin pelkästään kansallisella sääntelyllä pystyttäisiin. Pankkiunionin instituutioista yhteinen pankkivalvonta ja kriisinratkaisujärjestelmä ovat jo toiminnassa. [Puhemies koputtaa]

Vaikka kriisinratkaisumekanismia koskeva sääntelykehikko on säädösteknisesti valmis, sen rahaston kerryttämisen ja osuuksien yhdentymisen siirtymäaika päättyisi vasta vuoden 2023 lopussa, ellei muuta sovittaisi. Tämä rahasto on ollut jakautuneena kansallisiin osiin siten, että kunkin jäsenvaltion pankeilta kerätyt varat [Puhemies koputtaa] ovat olleet käytettävissä vain kyseisen maan pankkien kriisinratkaisussa. Siirtymäaikana rahastoon kerätyt varat yhdistyvät asteittain. Mitä pidemmälle siirtymäaikaa kuluu, sitä pidemmälle menevästi varat ovat yhdistyneet kaikkien järjestelyyn osallisten käytettäväksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2021 vp

Rahaston tavoitetasoksi [Puhemies: Aika!] on määritelty suhteellinen osuus pankkiunionin pankkien suojattujen talletusten määrästä. — Pahoittelut, puhemies, pieni hetki vielä menisi, jos sallitte. — Tällä hetkellä rahaston suuruus on 52 miljardia, mutta sen lopullisen määrän ennakoidaan asettuvan noin 70 miljardin euron tasolle. Vaikka rahaston kapasiteetti on mittava, se riittää kuitenkin vain rajallisten ongelmien ratkaisemiseen. Kapasiteettia ei ole kuitenkaan edes tarkoituksenmukaista eikä mahdollistakaan kasvattaa niin suureksi, että se voisi toimia automaattisena tukena luottolaitosten ongelmissa. Rahaston viimesijaiseksi rahoituslähteeksi on siksi pidetty tarpeellisena luoda euroalueen julkistalouksiin nojaava varautumisjärjestely, joka tulisi voimaan samanaikaisesti kuin edellä mainittu siirtymäaika loppuu.

Talousvaliokunta on ottanut kantaa varautumisjärjestelyn perustamiseen [Puhemies ko-
puttaa] viimeksi hallituksen esitystä HE 99/2021 vp koskevassa lausunnossaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt alkaa ylitys olla niin paljon, että...

Arvoisa puhemies! Koska aika loppuu, niin pyydän eduskuntaa perehtymään talousvaliokunnan perusteelliseen mietintöön, jonka päätösehdotuksena on, siis talousvaliokunta esittää, että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 100/2021 vp tarkoitetun sopimuksen ja että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 100/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Tämä mietintö ei ollut yksimielinen, vaan se sisältää yhden vastalauseen. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Essayah poissa. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

18.42 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Noudatin esittelijän ehdotusta ja perehdyin tähän esitykseen sen verran, että voiko todella olla niin, että tämä sama esitys on nyt tehty kolmeen kertaan ja nyt tätä kiirehtimistä sitten viimein hyväksyttäisiin kolmannella kerralla. Onko tämä sitä EU:n demokratiakäsitystä, että päätöstä pyydetään niin monta kertaa, kunnes siitä tulee oikea päätös EU:n kannalta?

Perussuomalaisten mielestä tämä esitys on lähtökohtaisesti hylättävä. Yhteisvastuu aiheuttaa moraalikatoa eli sitä, että kun hoitaa rahojaan ja talouttaan holtittomasti, kuitenkin voi aina luottaa siihen, että joku muu tulee maksamaan sen laskun. Siitä seuraa se, ettei sitä taloutta eikä rahoja hoideta jatkossakaan oikein vaan otetaan turhia riskejä ja tuhlataan rahaa tavalla, joka ei ole meidän käsityksemme mukaan oikeaa rahankäyttöä. Olemme valittavasti samassa rahaliitossa tällaisten tuhlureiden kanssa.

Onko todella niin, että tätä asiaa nyt on kolme kertaa Suomen eduskunnalta kysytty ja jauhettu ja nyt me viimein olemme suostumassa?

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 100/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.